

Hallituksen esitys Eduskunnalle vuonna 1992 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että vuonna 1992 yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvalla työnantajalta ja sellaiselta valtion liikelaitokselta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia, perittäisiin kansaneläkemaksua 2,40 prosenttia ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä. Yksityisen työnantajan ja edellä mainitun liikelaitoksen sairausvakuutusmaksun suuruus olisi ehdotuksen mukaan 0,45 % 1 päivän tammikuuta ja 30 päivän kesäkuuta 1992 välisenä aikana sekä 1,45 % 1 päivän heinäkuuta ja 31 päivän joulukuuta 1992 välisenä aikana.

Kaikilta julkisoikeudellisilta työnantajilta perittäisiin kansaneläkevakuutusmaksua 3,95 %. Valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin liikelaitokselta, Ahvenanmaan maakunnalta ja kunnalliselta liikelaitokselta sekä kunnalta ja kuntainliitolta sairausvakuutusmaksua perittäisiin 2,70 %. Kirkon ja sen seurakunnan sairausvakuutusmaksu olisi 4,20 %.

Työnantajan lapsilisämaksua ei perittäisi ehdotuksen mukaan vuodelta 1992.

Valtion talouden tasapainottamiseksi ehdotetaan kaikilta, jotka maksavat kunnallisveroa, perittäväksi lisää sairaus- ja kansaneläkevakuutusmaksua siten, että kansaneläkevakuutusmaksua korotettaisiin 1,50 penniä veroäyriä ja sairausvakuutusmaksua korotettaisiin 0,50 penniä veroäyriä. Yli 80 000 veroäyrin ylittävältä osalta sairausvakuutusmaksun korotus olisi 1,00 penniä veroäyriä. Viime mainittuun pennimäärään sisältyy työmarkkinaratkaisun yhteydessä päätetty 0,25 pennin korotus.

Vuodeksi 1992 vakuutetun sairausvakuutusmaksu ehdotetaan vahvistettavaksi 2,20 penniksi veroäyriä kuitenkin siten, että se on 3,70 penniä äyriä 80 000 äyriä ylittävältä tulon osalta. Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksu ehdotetaan vahvistettavaksi 3,05 penniksi veroäyriä. Vakuutetun kansaneläkevakuutusmak-

sua ehdotetaan perittäväksi sanotun suuruusena myös 63 vuotta täyttäneeltä sekä työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevalta.

Työllisyyden edistämiseksi työnantajan kansaneläkemaksut perittäisiin vuonna 1992 kaikilta yksityisiltä työnantajilta 2,40 %:n suuruusena eli samaan tasoon alennettuina kuin vuoden 1991 jälkimmäiseltä puoliskolta. Myös sairausvakuutusmaksua perittäisiin alennettuna 0,45 %:n tasoisena vuoden 1992 ensimmäiseltä puoliskolta. Loppuvuodelta sairausvakuutusmaksua perittäisiin 1,45 %. Kuntatyönantajalta perittävä maksu alennettaisiin 2,70 %:iin eli samaan tasoon kuin valtiolta perittävä maksu. Kirkon sairausvakuutusmaksu olisi sama kuin vuonna 1991 eli 4,20 %. Lapsilisämaksu jätettäisiin viime vuosien tavoin perimättä.

Esityksen mukaan vuonna 1992 kunnan osuutena kansaneläkelain mukaisten lisäosien rahoitukseen perittäisiin 0,98 penniä veroäyriä kunnan säännönmukaisessa verotuksessa saamien veroäyrien yhteismäärästä. Kansaneläkelaitoksen osuus lisäosamenoista olisi 67,0 % valtion vastatessa lisäosamenoista muilta osin. Samalla muutettaisiin kansaneläkerahaston vähimmäismäärää koskevaa säännöstä väliaikaisesti siten, että rahaston olisi oltava kalenterivuoden päättyessä vähintään 4 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista.

Valtio takaisi edelleenkin kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden siten, että valtio suorittaisi kansaneläkerahastoon sellaisen määrän varoja, että maksuvalmius olisi kunakin ajankohdana riittävästi turvattu.

Sairausvakuutusrahaston valtion osuuden vähimmäismäärää koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti siten, että rahaston olisi oltava kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Myös sairausvakuutuksen maksuvalmius turvattaisiin.

Kuntatyönantajalta perittävän sairausvakuutusmaksun alennus 3,95 %:sta 2,70 %:iin vähentää kuntien sairausvakuutusmaksumenoja 356 miljoonalla markalla. Tästä yhden prosentin tuotto, 285 miljoonaa markkaa, käytetään kuntien osuuksiin kansaneläkelain mukaisten lisäosien rahoituksesta. Toisaalta hallitus on antanut eduskunnalle valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen liittyen esityksen sairauskulujen verovähennysoikeuden poistamisesta (HE 62/1991 vp.) sekä sairausvakuutuslain mukaisen hammashuollon kuntarahoituksen purkamisesta (HE 145/1991 vp.), jotka lisäävät kuntien tuloja vuositasolla arviolta 560 miljoonalla markalla.

Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun korotus sekä sen ulottaminen 63-vuotiaisiin sekä työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkkeen saajiin lisää vakuutetulta kerättäviä kansanelä-

kemaksuja noin 4 000 miljoonalla markalla vuonna 1992. Sairausvakuutusmaksun korotusten arvioidaan tuottavan noin 2 500 miljoonaa markkaa vuonna 1992.

Sairausvakuutusrahaston ja valtion takuusuuden alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä vähentää valtion osuutta 250 miljoonalla markalla. Kansaneläkerahaston vastaava takuusuuden alentaminen vähentää valtion osuutta 410 miljoonalla markalla.

Edellä mainittuja toimenpiteitä koskevat lainmuutokset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

Esitys liittyy valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen ja sitä on täydennetty sen mukaisesti kuin valtioneuvoston 29 päivänä marraskuuta 1991 tekemä periaatepäätös hallituksen toimenpiteistä työmarkkinaratkaisun yhteydessä edellyttää.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Työnantajan kansaneläkemaksu

Kansaneläkelain 3 §:n 2 momentin (956/72 ja 307/82) mukaan työnantajan kansaneläkemaksua peritään liiketoiminnan pääomavaltaisuudesta riippuen joko 4,25, 4,75 tai 5,25 % työntekijälle suoritettun ennakoperinnän alaisen palkan määrästä. Kansaneläkemaksun suuruudesta on kuitenkin viime vuosina säädetty yksivuotisilla laeilla, joiden mukaan maksua on peritty joko suurempana tai pienempänä kuin kansaneläkelain 3 §:n 2 momentissa on säädetty.

Vuoden 1982 toukokuun alusta kansaneläkemaksua alettiin periä eri suuruisena julkiselta taholta ja yksityiseltä työnantajalta. Julkisen tahon maksuluokkaan katsottiin kuuluvan valtion ja sen laitoksen, kunnan, kuntainliiton, evankelis-luterilaisen kirkon, sen seurakunnan ja seurakuntainliiton, ortodoksisen kirkkokunnan ja sen seurakunnan sekä Ahvenanmaan maakunnan. Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen turvaamiseksi muutettiin sa-

malla kansaneläkelain 59 §:ää (307/82) siten, että kansaneläkerahastosta puuttuva osa suoritetaan valtion varoista.

Vuoden 1985 alusta julkisen tahon työnantajan kansaneläkemaksun suuruuteen vaikutti myös samana vuonna voimaan tullut työttömyysturvauudistus (602/84). Työttömyysturvaetuksien veronalaistamisen seurauksena julkisoikeudellisten työnantajien ylimääräinen verotulojen kasvu haluttiin palauttaa työttömyysturvan rahoitukseen. Tämän vuoksi kunnalta ja kuntainliitolta, evankelis-luterilaiselta kirkolta, sen seurakunnalta ja seurakuntainliitolta sekä ortodoksiselta kirkkokunnalta ja sen seurakunnalta kansaneläkemaksua perittiin korkeampana kuin muilta julkisoikeudellisilta työnantajilta eli valtiolta ja sen laitokselta, Ahvenanmaan maakunnalta ja kunnalliselta liikelaitokselta. Kunnallista liikelaitosta pidettiin sen kilpailukyvyyn säilyttämiseksi samanarvoisena kuin valtion laitoksia.

Kansaneläkemaksuluokan määräytymiseen liittyvää säännönmukaisten poistojen rajaa korotettiin 200 000 markasta 300 000 markkaan vuoden 1987 alusta (1040/86).

Vuodelta 1991 suoritettavaa yksityisen työn-

antajan kansaneläkemaksua on peritty porrastettuna kuluvan vuoden tammikuun alusta kesäkuun loppuun eli 2,40, 3,45 ja 4,05 %:n suuruisena (1024/90) ja heinäkuun alusta vuoden loppuun maksu peritään kaikilta yhtä suurena eli 2,40 %:na (988/91) palkoista. Julkiselle sektorille: valtiolle, kunnalliselle liikelaitokselle, Ahvenanmaan maakunnalle, kunnalle ja kuntainliitolle, seurakunnille ja muille niihin rinnastettaville yhtymille maksu on vahvistettu 3,95 %:ksi palkoista (1024/90). Näihin ei lueta valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisia liikelaitoksia, joita on niiden taloudellisten toimintaperiaatteiden vuoksi pidetty kilpailuasemaltaan yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvina vuodesta 1989 lukien kansaneläkemaksun suuruutta määrättäessä.

1.2. Työnantajan sairausvakuutusmaksu

Työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n (613/78) mukaan työnantaja on velvollinen suorittamaan kansaneläkelaitokselle työnantajan sairausvakuutusmaksua 1,50 % maksamiensa ennakoperinnän alaisten palkkojen määrästä.

Myös sairausvakuutusmaksua on peritty yksivuotisilla laeilla poikkeavasti siitä, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:ssä on säädetty. Maksu on ollut edellä kansaneläkemaksun suuruuden yhteydessä selostetuista syistä myös eri suuruinen julkisen tahon työnantajalle ja yksityiselle työnantajalle. Julkisen tahon työnantajista valtiolla, sen laitoksella, Ahvenanmaan maakunnalla ja kunnallisella liikelaitoksella sairausvakuutusmaksu on vuodesta 1985 lukien ollut alempi kuin kunnan ja kirkon vastaava maksu.

Vuoden 1991 ensimmäisellä puoliskolla yksityisen sektorin työnantajilta on peritty sairausvakuutusmaksua 1,45 % (1025/90) ja heinäkuun alusta vuoden loppuun maksua peritään 0,45 % (989/91) ennakoperinnän alaisen palkan määrästä. Valtion ja sen laitoksen, Ahvenanmaan maakunnan ja kunnallisen liikelaitoksen sairausvakuutusmaksu on 2,70 %, kunnan ja kuntainliiton 3,95 % sekä kirkon ja seurakunnan 4,20 % (1025/90) koko vuodelta. Sairausvakuutusmaksun suuruutta määrättäessä sellaista valtion liikelaitosta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia, on vuodesta 1989 lukien pidetty yksityisen sektorin piiriin kuuluvana työnantajana.

1.3. Työnantajan lapsilisämaksu

Työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n mukaan työnantaja on velvollinen suorittamaan valtiolle lapsilisämaksua 2,25 % ennakoperinnän alaisten palkkojen määrästä. Työnantajan lapsilisämaksuun on yksivuotisilla laeilla kohdistettu useita maksualennuksia tai maksu on jätetty kokonaan perimättä. Vuodelta 1991 lapsilisämaksua ei peritä lainkaan (1026/90).

1.4. Työnantajan sosiaaliturvamaksu

Valtioneuvosto on 10 päivänä toukokuuta 1991 tehnyt periaatepäätöksen teollisuuden toimintaedellytysten vahvistamiseksi. Työllisyyskehityksen kääntäminen myönteisemmäksi edellyttää teollisuustuotannon ja viennin voimakasta kasvattamista. Osana tähän tähtääviä toimenpiteitä yksityisen työnantajan kansaneläkevakuutusmaksun aikaisempi porrastus poistettiin alentamalla II ja III luokkien maksut I luokan tasolle vuoden 1991 heinäkuun alusta lukien. Lisäksi työnantajan sairausvakuutusmaksua katsottiin tarpeelliseksi alentaa yhdellä prosenttiyksiköllä tilapäisesti 1 päivän heinäkuuta 1991 ja 30 päivän kesäkuuta 1992 väliseksi ajaksi. Maksujen alentamisen osittaiseksi rahoittamiseksi on vakuutetun sairausvakuutusmaksua katsottu tarpeelliseksi nostaa 1,0 pennillä äyryltä 80 000 äyriä ylittävältä osalta vuosiksi 1991 ja 1992.

Eduskunta on useaan otteeseen edellyttänyt, että työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että työvoimavaltaisten yritysten asemaa parannetaan. Viimeksi eduskunta edellytti tätä hallitukselta vastauksessaan hallituksen esitykseen vuodelta 1991 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi (hall. es. 27/1991 vp.), jossa eduskunta totesi: "Eduskunta edellyttää hallituksen antavan pikaisesti esitykset, joilla työvoimavaltaisten yritysten asemaa parannetaan uudistamalla nykyisin palkkaperusteisina kerättävien sosiaaliturvamaksujen järjestelmää samalla huolehtien sosiaaliturvan riittävistä rahoituksesta".

Asiaa on selvitetty viimeksi sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä, joka sai valmiiksi muistionsa 15 päivänä maaliskuuta 1990 (Sosiaaliturvamaksutyöryhmä STM 1990:3). Työryhmä katsoi, että palkkaperusteis-

ta sosiaaliturvamaksua ei ole syytä korvata täysin uudella maksutyypillä, vaan on käytettävä jo olemassa olevia veromuotoja. Työryhmä katsoi edelleen, että yleiset talouspoliittiset näkökohdat sekä verojärjestelmän kokonaisuus huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista alentaa ainoastaan työnantajan kansaneläkemaksua. Se ehdotti, että vuoden 1991 alusta alennettaisiin kansaneläkemaksua niin sanottujen henkilöyhtiöiden osalta 1,7 prosenttiyksiköllä ja I maksuluokkaan kuuluvien muiden yritysten osalta 0,4 prosenttiyksiköllä sekä korotettaisiin II ja III maksuluokkien vähimmäispoistoraja 300 000 markasta 450 000 markkaan.

Lisäksi työryhmä teki eräitä periaate-ehdotuksia sosiaaliturvamaksun määräytymiseksi julkisen talouden kannalta katsottuna.

Koska kokonaisverouudistuksen toteuttaminen on edelleen kesken ja työnantajan sosiaaliturvamaksuun liittyvä lainvalmistelu vaatii vielä selvitystä, ehdotetaan vuoden 1992 työnantajan sosiaaliturvamaksuista säädettäväksi yksivuotisilla laeilla.

1.4.1. Työnantajalta vuodelta 1992 perittävä kansaneläkemaksu

Teollisuuden toimintaedellytysten vahvistamiseksi hallitus katsoo tarkoituksenmukaiseksi pitää tämän ryhmän kansaneläkemaksun samana kuin vuoden 1991 jälkimmäisellä puoliskolla.

Edellä olevin perustein ehdotetaan, että yksityisen sektorin työnantajalta sekä sellaiselta valtion liikelaitokselta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia, perittäisiin vuonna 1992 kansaneläkemaksua ennakokoperinnän alaisen palkan määrästä 2,40 %. Kansaneläkemaksun porrastus ehdotetaan poistettavaksi vuodelta 1992.

Valtion ja sen muun laitoksen kuin edellä mainitun liikelaitoksen, Ahvenanmaan maakunnan, kunnallisen liikelaitoksen, kunnan ja kuntainliiton, evankelis-luterilaisen kirkon, sen seurakunnan ja seurakuntainliiton sekä ortodoksien kirkkokunnan ja sen seurakunnan kansaneläkemaksu olisi kaikilla sama, eli maksu olisi 3,95 % palkoista. Edellä mainitut muutokset tehtäisiin kansaneläkelain 3 §:ään.

1.4.2. Työnantajan sairausvakuutusmaksu vuodelta 1992

Edellä esitetyillä perusteilla ehdotetaan vuodelta 1992 yksityisen sektorin työnantajalta sekä sellaiselta valtion liikelaitokselta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia, perittäväksi sairausvakuutusmaksua 0,45 % ensimmäiseltä vuosipuoliskolta sekä 1,45 % toiselta vuosipuoliskolta ennakokoperinnän alaisen palkan määrästä.

Valtion ja sen muun laitoksen kuin edellä mainitun liikelaitoksen, Ahvenanmaan maakunnan ja kunnallisen liikelaitoksen sairausvakuutusmaksu olisi 2,70 %. Kunnilta ja kuntainliitoilta sairausvakuutusmaksua perittäisiin niin ikään 2,70 % sekä kirkolta ja seurakunnilta 4,20 % ennakokoperinnän alaisen palkan määrästä. Kuntatyönantajien maksurasituksen helpottamiseksi maksua ehdotetaan alennettavaksi 1,25 prosenttiyksiköllä vuoteen 1991 verrattuna. Edellä mainitut sairausvakuutusmaksut vahvistettaisiin erillisellä lailla.

1.4.3. Työnantajan lapsilisämaksu vuodelta 1992

Yrityksiin kohdistuvien kustannuspaineiden tasaamiseksi ehdotetaan, ettei työnantajilta perittäisi vuodelta 1992 lainkaan työnantajan lapsilisämaksua. Tästä säädettäisiin erillisellä lailla.

1.4.4. Kansaneläkelain 59 ja 62 §:n muutokset

Kansaneläkelain 62 §:n mukaan valtio, kunnat ja kansaneläkelaitos vastaavat kukin omasta osuudestaan eläkkeiden lisäosien kustannuksista. Vuodelta 1991 on kuntien osuutta kansaneläkkeiden lisäosien rahoituksesta muutettu siten, että kunnan vuotuiseksi osuudeksi kansaneläkkeiden lisäosista vahvistettiin 0,67 penniä veroäyryiltä niiden veroäyrien yhteismäärästä, jotka kunnalla on ollut vuonna 1990 toimitetussa säännönmukaisessa verotuksessa (1024/90). Samassa yhteydessä muutettiin edelleen kansaneläkelain 59 §:ää väliaikaisesti siten, että kansaneläkerahaston varojen on oltava kalenterivuoden päättyessä vähintään 6 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista pysyvässä laissa edellytetyn 10 %:n sijasta. Jotta kansaneläkelaitoksen maksuvalmius olisi kaikissa tapauksessa turvattu, sää-

dettiin, että valtion olisi kansaneläkerahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi suoritettava rahastoon sellainen määrä varoja, että kansaneläkevakuutuksen etuudet voidaan häiriöttömästi suorittaa.

Hallituksen esittämästä sairauskulujen vähennyksen poistamisesta kunnille kertyvä verotuotto ja kuntien maksaman sairausvakuutusmaksun alentamisen hyöty olisi tarkoituksenmukaista ohjata etuuksien rahoittamiseen muuttamalla kansaneläkkeen lisäosien rahoitusosuuksia. Vuodelta 1992 kunnan osuudeksi lisäosien kustannuksista ehdotetaan 0,98 penniä veroäyriä niiden veroäyrien yhteismäärästä, jotka kunnassa vuonna 1991 toimitetussa säännönmukaisessa verotuksessa määrätään. Kansaneläkelaitoksen osuus 74,1 % lisäosameinoista ehdotetaan alennettavaksi 67,0 %:iin. Verotuksen toteutumisen viivästyminen vuodelta 1991 saattaa vaatia tarkempaa säätämistä asetuksella koskien kuntien lisäosaosuuden maksamista. Kansaneläkelaitoksen maksujärjestely on varmistettava verotuksen viivästyksestä huolimatta. Kansaneläkerahaston vähimmäismääräksi ehdotetaan 4 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Valtio takaisi myös vuonna 1992 rahaston maksuvalmiuden.

1.4.5. Sairausvakuutuslain 59 §:n muutos

Sairausvakuutuslain 59 §:n 1 momentin mukaan sairausvakuutuksen kustannukset suoritetaan sairausvakuutusrahastosta. Jos kalenterivuoden aikana käytettävissä olevat rahaston varat eivät riitä sairausvakuutuksen menoihin, suoritetaan puuttuva osa valtion varoista. Valtion on lisäksi suoritettava rahastoon sellainen määrä, että rahaston pääoma kalenterivuoden päättyessä on yksi kymmenesosa sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Sanoen pykälän 5 momentin mukaan valtion tulee suorittaa sairausvakuutusrahastoon valtion osuuden lisäksi sellainen määrä varoja, että rahaston maksuvalmius on kunakin ajankohtana riittävästi turvattu.

Valtiontaloudellisen tilanteen johdosta ehdotetaan, että valtion suorittaman sairausvakuutusrahaston takuusuuden määräksi vahvistetaan väliaikaisesti 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Valtion takuu rahaston maksuvalmiudesta säilyy ennallaan.

1.5. Vakuutetun kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu

1.5.1. Kansaneläkevakuutusmaksu

Kansaneläkelain 3 §:n 1 momentin mukaan vakuutetun on suoritettava vakuutusmaksu, joka määrätään hänelle kunnallisverotuksen yhteydessä edelliseltä vuodelta, tulovuodelta, pantujen veroäyrien perusteella. Vakuutusmaksua ei kuitenkaan kansaneläkelain 6 §:n mukaan määrätä vakuutetulle, joka tulovuoden päättyessä ei vielä ollut täyttänyt 16 vuotta tai joka tulovuoden alkaessa oli täyttänyt 63 vuotta tai joka tulovuoden tai sen osan aikana on ollut kansaneläkelain mukaan työkyvyttömäksi todettuna tai joka tulovuoden tai sen osan aikana on saanut työttömyyseläkettä tai joka tulovuoden aikana on kuollut.

Kansaneläkelain 5 §:n 1 momentin (956/72) mukaan vakuutusmaksu on kaksi penniä veroäyriä. Kansaneläkevakuutusmaksua on vakuutetuilta peritty viime vuosina yksivuotisilla laeilla kansaneläkelain 5 §:stä poiketen joko suurempana tai pienempänä kuin kaksi penniä veroäyriä. Vuodelta 1991 vakuutetun kansaneläkemaksua peritään 1,55 penniä veroäyriä (1024/90).

1.5.2. Sairausvakuutusmaksu

Sairausvakuutuslain 33 §:n 1 momentin (742/70) mukaan vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,25 penniä veroäyriä.

Myös vakuutetun sairausvakuutusmaksua on peritty viime vuosina yksivuotisilla laeilla joko suurempana tai pienempänä kuin 1,25 penniä veroäyriä. Vuodelta 1991 vakuutetun sairausvakuutusmaksua peritään 1,70 penniä veroäyriä, kuitenkin siten, että maksu on 2,70 penniä veroäyriä siltä osin kuin veroäyrien määrä ylittää 80 000 äyriä (989/91).

1.5.3. Vakuutetulta vuonna 1992 perittävät maksut

Kansaneläkevakuutusmaksusta vapauttamista 63 vuotta täyttäneiltä ei voida pitää perusteltuna, sillä osa vakuutetuista jatkaa työelämässä aina 67-vuotiaaksi asti ja lisäksi eläkkeensaajat saavat ve otuksessa hyväkseen eläketulovähennyksen. Toisaalta eläkkeensaajien

vapauttamista veronluonteisesta kansaneläkemaksusta ei valtiontaloudellisista syistä voida pitää perusteltuna. Tämän vuoksi ehdotuksen mukaan kansaneläkevakuutusmaksu ulotetaan 63-vuotiaisiin sekä työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeellä oleviin.

Vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksua perittäisiin 3,05 penniä veroäyriä sekä vakuutetun sairausvakuutusmaksua 2,20 penniä veroäyriä ja yli 80 000 äyrin ylimenevältä osalta 3,70 penniä veroäyriä vuonna 1992.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Yksityisen työnantajan kansaneläkemaksua perittäisiin koko vuoden 1992 ajan alennettuna samaan tasoon kuin vuoden 1991 loppupuolella, jolloin alkuvuoden porrastus poistui. Myös sairausvakuutusmaksua perittäisiin samansuuruisena vuoden 1992 alkupuolella kuin sitä peritään vuoden 1991 loppupuolella. Sairausvakuutusmaksu nousisi kuitenkin heinäkuun alusta vuoden 1991 alkuvuoden tasoon. Kuntien sairausvakuutusmaksun alennus 1,25 prosenttiyksiköllä koskisi koko vuotta 1992.

Kuntatyönantajalta perittävän sairausvakuutusmaksun alennus 3,95 %:sta 2,70 %:iin vähentää kuntien maksamia sairausvakuutusmenoja 356 miljoonalla markalla. Valtioneuvoston ja kuntien välillä 1 päivänä heinäkuuta 1991 sovitun niin sanotun järjestelyasiakirjan mukaisesti tästä yhden prosenttiyksikön tuotto, 285 miljoonaa markkaa, siirretään kuntien osuudeksi kansaneläkelain mukaisen lisäosan menoista. Hallitus on antanut vuoden 1992 tulo- ja menoarvioon liittyen esityksen hammashuollon sairausvakuutuskorvausten kunta-rahoituksen purkamisesta, joka vähentää kuntien menoja arviolta 60 miljoonalla markalla. Hallitus on antanut myös valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen liittyen esityksen sairauskulujen verovähennyksen poistamisesta, jonka arvioidaan puolestaan lisäävän kuntien tuloja vuositasolla 500 miljoonalla markalla. Kuntien saama verotulojen lisäys sosiaalietuuksien indeksitarkistuksista on 365 miljoonaa markkaa. Toisaalta tarkoituksena on, että alle 80 000 markkaa vuodessa ansaitsevien tuloverotusta kevennetään siten, että verokertymä vähentävä vaikutus on 200 miljoonaa markkaa, josta kuntien osuus on 160 miljoonaa markkaa. Kun edellä mainitut tekijät otetaan huomioon,

kuntien osuus lisäosista olisi noin 2 900 miljoonaa markkaa. Kuntien osuutta lisäosamenoista ehdotetaan korotettavaksi 0,67 pennistä 0,98 penniin viimeksi toimitetun säännönmukaisen kunnallisverotuksen veroäyriä.

Ehdotuksen mukaan kunnan osuus lisäosamenoista olisi 28,9 prosenttia. Kansaneläkelaitoksen 67,0 prosenttia eli 6 720 miljoonaa markkaa ja valtion 4,1 prosenttia eli 410 miljoonaa markkaa. Ilman sairauskulujen verovähennyksen poistamiseen liittyvää rahoitusjärjestelyä kuntien osuus sovittiin järjestelyasiakirjassa 21,9 prosentiksi.

Vakuutettujen kansaneläkemaksun ulottaminen 63-vuotiaisiin ja työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen saajiin sekä vakuutusmaksun korotus arvioidaan lisäävän vakuutetuilta kerättyjä kansaneläkemaksuja noin 4 000 miljoonaa markkaa. Sairausvakuutusmaksun korotus pienentää valtion osuutta sairausvakuutusmenoista noin 2 500 miljoonalla markalla.

Sairausvakuutuslain 59 §:n väliaikainen muuttaminen siten, että sairausvakuutusrahaston varojen tulee olla vuoden lopussa 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista kustannuksista aikaisemman 10 %:n sijasta vähentää valtion osuutta kokonaiskustannuksista 250 miljoonalla markalla. Kansaneläkelain 59 §:n vastaavan rahastovaatimuksen muuttaminen aikaisemmasta 6 prosentista 4 prosenttiin vähentää valtion osuutta 410 miljoonalla markalla.

3. Säättämisyjärjestys

Työnantajan ja vakuutetun kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksun määrästä annettavissa laeissa maksujen määrät on vuodelta 1992 osittain esitetty vahvistettaviksi pysyvällä lailla säädetystä tasosta poiketen. Lakiehdotus merkitsee myös eräiltä osin maksuvelvollisuuden kiristymistä.

Työnantajan ja vakuutetun kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksun määrästä on useina viime vuosina, kuten edellä on mainittu, säädetty yksivuotisilla laeilla uutta tai lisättyä veroa koskevassa säättämisyjärjestyksessä (viimeksi 1024, 1025 ja 1364/90 sekä 475, 988 ja 989/91). Perustuslakivaliokunnan lausunnossa n:o 9/1984 vp. hallituksen esityksestä n:o 113 laiksi vuodelta 1985 suoritettavasta julkisoikeudellisen työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksusta perustuslakivaliokunta toteaa työnantajan kansaneläke- ja sairausvakuutus-

maksun samoin kuin vakuutetun sairausvakuutus- ja kansaneläkevakuutusmaksun olevan niin sanottuja veronluonteisia maksuja ja niitä koskevan hallitusmuodon 61 §:n säännöksen, jonka mukaan verosta säädetään lailla.

Koska nyt annettavassa hallituksen esityksessä vakuutetun sairausvakuutusmaksua, kansaneläkevakuutusmaksua ja julkisen sektorin työnantajan sairausvakuutusmaksua korotettaisiin niiden perustasosta, lakiehdotukset merkitsevät näille maksuvelvollisille maksun suuruuden korottamista. Myös kansaneläkemaksun ulottaminen 63 vuotta täyttäneisiin sekä työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeellä oleviin merkitsee uutta veronluonteista maksua kyseisille henkilöille. Sen vuoksi nämä lakiehdotukset on perustuslakivaliokunnan lausunnon n:o 18/1985 vp. mukaan, joka on annettu hallituksen esityksestä n:o 178 laiksi kansaneläkelain muuttamisesta sekä laiksi vuodelta 1986 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta, käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n mukaisesti yhdeltä vuodelta kannettavaa veroa koskevassa sääätämisyjärjestyksessä.

Viimeksi mainitun perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan verosta sääätämisen ulkopuolelle jäävinä kysymyksinä ei ole pidettävä lakiehdotuksen pääasiallisen sisällön kannalta toissijaisia ja täydentäviä säännöksiä. Sen vuoksi myös nyt ehdotettu kansaneläkelain

59 §:n 2 momentin ja sairausvakuutuslain 59 §:n 1 momentin väliaikainen muutos voidaan käsitellä siinä järjestyksessä, jota valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n mukaan noudatetaan käsiteltäessä yhdeltä vuodelta kannettavaa veroa koskevaa lakiehdotusta edellyttäen, että niiden voimassaolo rajoitetaan vain budjettivuoteen 1992. Saman lausunnon mukaan kuntien rahoitusvelvoite kansaneläkkeiden lisäosien rahoituksesta valtion tulo- ja menoarvioon liittyvänä ja budjettivuotta 1992 koskevana on veronluonteisena maksuna kuuluva valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n käsittelyjärjestyksen piiriin.

Edellä esitetystä seuraa, että lakiehdotukset olisi käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n mukaisessa yhdeltä vuodelta kannettavaa veroa koskevassa sääätämisyjärjestyksessä.

4. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen ja lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väliaikaisesti 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain (347/56) 3 §:n 2 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §, 59 §:n 2 momentti ja 62 §,

sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 2 momentti ja 59 §:n 2 momentti 30 päivänä huhtikuuta 1982 annetussa laissa (307/82), 5 §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (956/72), 6 § osittain muutettuna 4 päivänä marraskuuta 1960 ja 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetuilla laeilla (466/60, 588/78) ja 62 § 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (103/82), seuraavasti:

3 §

Yksityinen työnantaja suorittaa, niin kuin siitä erikseen säädetään, työnantajan kansaneläkemaksuna 2,40 prosenttia 1 päivästä tammikuuta 1992 saman vuoden joulukuun 31 päivään saakka ennakoperinnän alaisen pal-

kan määrästä. Mitä edellä on sanottu yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun määräytymisestä, on soveltuvin osin voimassa myös sellaisesta valtion liikelaitoksesta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87). Valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin edellä mainitulta liikelaitokselta, Ahve-

nanmaan maakunnalta, kunnalliselta liikelaitokselta, kunnalta ja kuntainliitolta, evankelis-luterilaiselta kirkolta, sen seurakunnalta ja seurakuntainliitolta sekä ortodoksiselta kirkkokunnalta ja sen seurakunnalta maksua peritään 3,95 prosenttia työntekijälle suoritettun ennakokoperinnän alaisen palkan määrästä.

5 §

Vakuutusmaksu on 3,05 penniä vakuutetulle kunnallisverotuksessa määrätyltä veroäyryltä.

6 §

Vakuutusmaksua ei määrätä vakuutetulle, joka tulovuoden päättyessä ei vielä ole täyttänyt 16 vuotta tai joka tulovuoden aikana on kuollut.

59 §

Kansaneläkerahaston varojen on oltava kalenterivuoden päättyessä vähintään neljä prosenttia kansaneläkevakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista. Jos kansaneläkevakuutuksen tuotot, joihin luetaan myös tämän lain 62 §:n mukaiset suoritukset, eivät tähän riitä, suoritetaan puuttuva osa valtion varoista. Lisäksi valtion tulee suorittaa kansaneläkerahastoon sellainen määrä varoja, että rahaston maksuvalmius on kunakin ajankohtana riittävästi turvattu.

62 §

Eläkkeiden lisäosien kokonaiskustannuksista vastaavat valtio, kunnat ja kansaneläkelaitos.

Kunta maksaa kansaneläkelaitokselle eläkkeiden lisäosien kustannuksiin 0,98 penniä veroäyryltä niiden veroäyrien yhteismäärästä, jotka kunnassa on edellisenä vuonna toimitetussa säännönmukaisessa verotuksessa määrätty. Kunnan on maksettava 1/12 edellä tarkoitettusta määrästä lääninverovirastolle viimeistään kunkin kalenterikuukauden 10 päivänä. Muutoin kunnan suorituksen maksamisesta, mak-suun panosta, liikaa tai aiheettomasti maksetun suorituksen palauttamisesta, suorituksen korot-tamisesta, viivästyseuraamuksista, kannosta, perinnästä, tilittämisestä ja muutoksenhausta on soveltuvien olin voimassa, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetussa laissa (366/63) ja veronkantolaissa (611/78) on säädetty työn-antajan sosiaaliturvamaksusta, lukuun otta-matta työnantajan sosiaaliturvamaksusta an-ne-tun lain 5 §:n 1 momentissa säädettyä ilmoitus-ja vähennysmenettelyä. Tarkemmat säännökset kunnan tilityksestä vuodelta 1991 voidaan an-taa asetuksella.

Eläkelaitoksen osuus eläkkeiden lisäosien kustannuksista on 67,0 prosenttia maksettujen lisäosien yhteismäärästä. Valtio vastaa lisäosien kustannuksista siltä osin kuin kunnan suoritus ja eläkelaitoksen osuus eivät niitä kata.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1992.

Tämän lain 3 §:n 2 momenttia sovelletaan vuonna 1992 maksetuista palkoista suoritetta-vaan työnantajan kansaneläkemaksuun ja 5 §:n 1 momenttia vuodelta 1992 toimitettavassa verotuksessa. Lain 6 §, 59 §:n 2 momentti ja 62 § ovat voimassa 31 päivään joulukuuta 1992.

2.

Laki**vuodelta 1992 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Poiketen siitä, mitä sairausvakuutuslain (364/63) 33 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 4 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (742/70), on säädetty vakuutetun sairausvakuutusmaksusta, sanottu maksu on 2,20 penniä vakuutetulle vuodelta 1992 toimitettavassa kunnallisverotuksessa määrätystä veroäyryltä. Vakuutusmaksu on kuitenkin 3,70 penniä vakuutetulle kunnallisverotuksessa määrätystä veroäyryltä siltä osin kuin veroäyrien määrä ylittää 80 000 äyriä.

2 §

Poiketen siitä, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/63) 1 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 11 päivänä elokuuta 1978 annetussa laissa (613/78), on säädetty työnantajan sairausvakuutusmaksusta, peritään yksityiseltä työnantajalta ja sellaiselta valtion liikelaitokselta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia (627/87), työnantajan sairausvakuutusmaksua 0,45 pro-

senttia työntekijälle 1 päivän tammikuuta ja 30 päivän kesäkuuta 1992 välisenä aikana ja 1,45 prosenttia työntekijälle 1 päivän heinäkuuta ja 31 päivän joulukuuta 1992 välisenä aikana suoritettun ennakoperinnän alaisen palkan määrästä. Työnantajan sairausvakuutusmaksua peritään kuitenkin valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin edellä mainitulta liikelaitokselta, Ahvenanmaan maakunnalta ja kunnalliselta liikelaitokselta sekä kunnalta ja kuntainliitolta 2,70 prosenttia ja evankelis-luterilaiselta kirkolta, sen seurakunnalta ja seurakuntainliitolta sekä ortodoksiselta kirkkokunnalta ja sen seurakunnalta sairausvakuutusmaksua peritään 4,20 prosenttia työntekijälle 1 päivänä tammikuuta 1992 tai sen jälkeen sanottuna vuonna suoritettun ennakoperinnän alaisen palkan määrästä.

3 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992.

3.

Laki**sairausvakuutuslain 59 §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väliaikaisesti 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 59 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 22 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (591/67), seuraavasti:

59 §

Sairausvakuutuksen kustannukset suoritetaan sairausvakuutusrahastosta. Jos kalenterivuoden aikana käytettävissä olevat rahaston varat eivät riitä sairausvakuutuksen menoihin, suoritetaan puuttuva osa valtion varoista. Valtion on lisäksi suoritettava rahastoon sellainen määrä, että rahaston pääoma kalenterivuoden päättyessä on kahdeksan prosenttia sairausvakuutuksen vuotuisista kokonaiskustannuksista.

Valtion on suoritettava kuukausittain ennakona määrä, joka vastaa 1/12 valtion sinä vuonna suoritettavaksi arvioidusta määrästä. Valtion osuuden suorittamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1992 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1992.

4.

Laki**työnantajan lapsilisämaksun perimättä jättämisestä vuodelta 1992**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Poiketen siitä, mitä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/63) 1 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 11 päivänä elokuuta 1978 annetussa laissa (613/78), on säädetty työnantajan lapsilisämaksusta, mak-

sua ei vuonna 1992 peritä 1 päivästä tammi-kuuta 31 päivään joulukuuta.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1992.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 1991

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski*